

Har du koll på vardagsjuridiken?

Harriet Rydberg

5.10.2017

I olika livssituationer har vi olika behov

- **Junior kedet**
- **Samboförhållande**
- **Äktenskap**
- **Föräldraskap**
- **Seniorskedet**

Samboförhållande

- Äktenskapslagens bestämmelser gäller inte samboförhållanden
  - Sambor har ingen inbördes underhållsskyldighet
  - Sambor har ingen rätt till den andres egendom
  - Modern är ensam vårdnadshavare för barn i förhållandet om annat ej avtalats eller bestämts
- Lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll 1.4.2011 (Sambolag)
  - om parterna har bott tillsammans i minst 5 år eller har ett gemensamt barn
  - lagen är dispositiv
  - ev. rätt till gottgörelse vid upplösning av relationen
- **Om samboförhållandet upphör genom separation**
  - Utgångspunkten är att vardera håller sin egendom, samägopresumtion 6 §
  - Gottgörelseyrkande
    - Enligt allmänna civilrättsliga principer (har höjt värdet på annans egendom utan att få ersättning)
    - Enligt "Sambolagen", i vissa fall gottgörelse (förutsättningarna 8 §)

Samboförhållande

- **9 § Yrkande på gottgörelse**
  - Gottgörelse kan avtalas eller yrkas hos skiftesman eller genom talan i tingsrätten. Preskriberas inom 6 mån från avskiljandet, eller om avskiljande inte skett, inom 3 år från sambos död eller från separationen
- **Om samboförhållande upphör genom dödsfall**
  - Sambor ärver inte varandra
  - Sambor har inget boendeskydd till den avlidnes bostad
  - Bidrag ur den avlidnes kvarlåtenskap, möjligt i vissa specifika fall enligt 8 kap. i ärvdabalken, och som ev. gottgörelse enl. Sambolagen
  - Åtskiljande av egendomen får krävas av sambo eller av arvingarna (skiftesman)
  - Gottgörelse för insatser för det gemensamma hushållet, (enligt Sambolagens 3 kap.)

Samboförhållande

- **Avtal eller testamente**

- Sambor kan fritt ingå avtal som gäller deras ekonomi. T.ex. avtala om egendomens delning (beakta ev. gåvoskatterisk), avtala att sambolagen inte tillämpas mm.
- Genom testamente kan sambor trygga varandras ekonomi vid dödsfall
- Viktigt att i alla parrelationer, oberoende av äktenskap eller samboförhållande klargöra i vems namn och med vems tillgångar egendomen anskaffats och vem som står för de löpande utgifterna

Äktenskap

- I äktenskapslagen (234/1929) regleras makars inbördes rättigheter och skyldigheter
  - Vardera skall enligt förmåga bidra till familjens gemensamma hushåll
  - Vardera svarar i regel för sina egna skulder
  - Vid äktenskapsskillnad kan make åläggas att till den andra betala underhåll, om det prövas skäligt
  - Giftorätt uppstår för vardera maken då äktenskapet ingås
- 1.3.2017 trädde lagändringen (156/2015) om könsneutrala äktenskap i kraft

Giftorätt

- Uppstår ömsesidigt i makes egendom då äktenskapet ingås
- Konkretiseras vid äktenskapsskillnad eller makes död
- När ett äktenskap har upplösts på grund av äktenskapsskillnad eller den ena makens död (och denna efterlämnat bröstarvingar), kan efterlevande make eller arvingarna yrka på delning av egendomen, dvs. **avvittring**
- Vid denna avvittring delas makarnas hela giftorättsegendom enligt huvudregeln i två lika stora delar.
- Med **äktenskapsförord** kan giftorätten uteslutas helt, delvis och också ensidigt

Äktenskapsförord

- I ett äktenskap är giftorätt huvudregel men med ett äktenskapsförord kan giftorätten uteslutas helt, partiellt och också ensidigt endast ur den ena makens tillgångar
- Ett äktenskapsförord kan avtalas att gälla endast vid äktenskapsskillnad och sålunda bibehålls giftorätten vid dödsfall. Avtalet är en mycket formbunden rättshandling.
  - Äktenskapsförordet påverkar sålunda egendomsfördelningen makar emellan
- Äktenskapsförordet ger en möjlighet till skatteplanering, ibland viktigt att ha och ibland vettigt att häva.
- Den som uppgör äktenskapsförord bör känna till lagstiftningen
  - Vid registreringen av ett avtal granskar magistraten inte innehållet
  - Internationella utmaningar bör beaktas
- Oaktat äktenskapsförord ärver make om bröstarvinge saknas
  - > med äktenskapsförord regleras giftorätten, med testamente regleras rätten till arv

Exempel på upplösning av samägo vid äktenskapsskillnad

- Makarna Anna och Kalle har upprättat ett äktenskapsförord enligt vilket ingendera har giftorätt i varandras tillgångar. De äger vardera $\frac{1}{2}$ av bostaden värd 600 000 € och fritidsfastigheten värd 600 000 €. Anskaffningspriset för vardera objektet är 300 000 €.
- I samband med ansökan om äktenskapsskillnad har parterna enats om att Anna övertar bostaden och Kalle fastigheten
- Hur lönar det sig att verkställa överenskommelsen?
  - Äktenskapsförordet är ofördelaktigt och hävs, eljest bör parterna lösa in varandras $\frac{1}{2}$ andelar med skattekonsekvenser
  - Genom avvittring makarna emellan kan egendomen upplösas utan skattekonsekvenser så att Anna blir ägare till bostaden och Kalle till fastigheten

Föräldraskap= intressebevakning

- Ett minderårigt barns egendom skyddas genom lagen om förmyndarverksamhet 442/1999
- En minderårigs ekonomiska angelägenheter sköts av en intressebevakare för barnet som är föräldrarna tillsammans om de har gemensam vårdnad för barnet.
  - Vid förvaltningen av tillgångarna är intressebevakaren skyldig att iakta bestämmelserna i lagen och bör samvetsgrant bevaka barnets rättigheter och främja barnets bästa.
- Egendomen ska placeras på ett tillräckligt värdebeständigt sätt och så att den ger skälig avkastning.
  - Egendomen bör placeras i barnets namn och ska vara åtskilda från någon annans medel.
- Förmyndarmyndigheten (magistraten) övervakar intressebevakarens verksamhet.

Föräldraskap= intressebevakning

- Intressebevakaren ska på eget initiativ underrätta magistraten om egendom som den minderårige äger/får, om barnets totala förmögenhet överstiger 20 000 euro
  - Intressebevakning ska föras in i registret över förmynderskapsärenden om egendomen utan avdrag för skulder (bruttobeloppet) överstiger 20 000 euro
  - Härefter bör intressebevakaren årligen upprätta en redovisning över förvaltningen av egendomen
- Tillstånd behövs av magistraten vid bl.a. försäljning och köp av bostad eller fastighet, arvskiften, längre hyresavtal, upptagande av lån
- Vid intressekonflikt bör en ställföreträdare till intressebevakaren utses

I olika livssituationer har vi olika behov

- **Ensamstående**
  - Skyddsmekanismer vid sjukdomsfall
    - Intressebevakningsfullmakt
  - Egendomsöverföringar
- **Samboförhållande**
  - Skyddsmekanismer vid konfliktsituationer, separation och dödsfall
    - Sambolag (Lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll 1.4.2011)
- **Äktenskap**
  - Skyddsmekanismer vid konfliktsituationer
    - Äktenskapsförord, testamente, underhållsavtal, avtal inför eventuell äktenskapsskillnad

I olika livssituationer har vi olika behov

- **Föräldraskap**
  - Uppfostran och underhållsskyldighet
  - Skyddsmekanismer vid konfliktsituationer
- **Seniorskedet**
  - Skyddsmekanismer vid sjukdomsfall och i anledning av makes frånfälle
    - Intressebevakningsfullmakt
  - Egendomsöverföringar

Intressebevakningsfullmakt

- Med hjälp av en intressebevakningsfullmakt kan man på förhand ordna skötseln av sina angelägenheter för den händelse att man senare p.g.a. sjukdom eller psykiska störningar eller av någon annan orsak förlorar förmågan att sköta sina angelägenheter själv
- Fullmakten är formbunden, ett visst minimiinhåll krävs, den skall upprättas skriftligen i samtidig närvaro av 2 ojäviga vittnen
- Fullmakten träder i kraft genom att den fastställs i magistraten
- Fullmakten tas i bruk och registreras i magistraten då den som givit fullmakten inte längre kan sköta sina angelägenheter
- I samband med registreringen lämnas fullmakten lämnas in i original till magistraten jämte ett läkarintyg
  - Intressebevakningsfullmakten upphäver inte existerande fullmakter
  - I fullmakten kan bestämmas att vissa åtgärder kräver magistratens tillstånd och i en kan bestämmas om övervakningen av fullmäktigens åtgärder
- Konsultera en jurist för att säkerställa fullmaktens giltighet och omfattning (den går inte att ändra mera då rättshandlingsförmågan upphört)

Arvsrätt

- Ärvdababalken (40/1965) reglerar arvsrätten i Finland
  - 1.1.1966 infördes makes arvsrätt och slopades kusiners arvsrätt
  - Adoptivbarns arvsrätt ändrades från 1.1.1980 och nu radikalt från 2012
    - Stark adoption efter 1.1.1980, svag adoption före 1.1.1980
  - Makes rätt att besitta kvarlåtenskap infördes 1983 (ÄB 3:1 a)
  - Efterlevande makes rätt att yrka på slutligt skifte infördes 1983 (ÄB 3:5 a)
  - Laglotten har ändrats från sakrätt till ekonomisk kompensation 843/2002)
  - Makes och trolovades rätt till underhåll utsträcktes år 2011 till sambo enligt i lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll (26/2011)
    - Bidrag utges före arv och testamente
  - Testamentsdelgivningsprinciperna ändrades 1990
  - Sedan 2006 har magistraten rätt att på ansökan fastställa bouppteckningens dödsbodelägarförteckning

Vem ärver enligt Ärvdabalken

- Enligt den lagliga arvsordningen
  - bröstarvinge
  - make/maka
  - övriga arvingar i andra parentelen och tredje parentelen (kusiner ärver inte)
  - Staten
- Med testamente
  - kan man avvika från den lagliga arvsordningen
  - men laglotten bör beaktas
- Subsidiära stipulationer i ett testamente – är mycket viktiga

Testamente

- Vem ärver mig om jag inte skriver ett testamente?
- Är efterlevande makes skydd tillräckligt utan ett testamente?
- Vad avses med äganderättstestamente och vilka skattekonsekvenser medför testamentet?
- Vad avses med nyttjanderättstestamente och vilka skattekonsekvenser medför testamentet?
- Borde arvet spjälkas upp mellan olika arvingar(legat) ?
- Vilka subsidiära förordnanden borde inskrivas?
- Hur beaktas tidigare givna gåvor i förhållande till arv och laglott?
- Vilket lands lag ska tillämpas på arvet?
- Giftorätten kan uteslutas ur testamentstagarnas arv
- Genom arvsavsägelse kan arvet flyttas över på följande generation

Arvsavsägelse

- Arvsavsägelse
  - Arvtagare kan avstå från sin rätt att ta emot ett arv
    - Om arvsavsägelsen görs ”fel” kan den leda till att fel arvtagare träder i stället eller till att parterna blir dubbelt beskattade
- Arvsavsägelse genom testamente
  - Blir allt viktigare i arvskatteplaneringshänseende och även eljest
    - HFD 2009:104 Arvet, efter avvittring med maka, tillfaller den avlidnes fyra barn med rätt att ta emot arvet med full äganderätt, med nyttjanderätt, som laglott eller rätt att helt avstå från arvet, subsidiärt förordnande till förmån för barnbarnen.
    - HFD 3.2.2008 L 256 Förhandsbesked: enda dottern kan inte utan skattekonsekvenser ta emot endast nyttjanderätt till egendomen (enda stipulationen gällde giftorättsförbehåll) och låta äganderätten tillfalla sina barn
- Avgörande är
  - om det är ett arvs- eller ett testamentsfång?
  - om det är kringgående av skatt eller ett testamentsfång

Skatteklasserna

- **I skatteklassen**

- Arvlåtarens (gåvogivarens) make eller maka, arvinge i rakt uppstigande eller nedstigande led, makes eller makas arvinge i rakt nedstigande led samt arvlåtarens trolovade eller sambo enligt lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll ([26/2011](#)) upp till det belopp som sambon eller den trolovade har fått i bidrag enligt 8 kap. 2 § i ärvdabalken, samt

- **II skatteklassen**

- Annan släkting eller utomstående.

- **Sambo** (enligt Inkomstskattelagens 7 § 3 mom.)

- hänförs till I skatteklassen

De nya skatteskalorna för arv från 1.1.2017

Arvskatteskala	Skatteklass	Skatte % för överskjutande del
	Skatteklass I	
20 000 – 40 000	100	7 %
40 000 – 60 000	1 500	10 %
60 000 – 200 000	3 500	13 %
200 000 – 1 000 000	21 700	16 %
1 000 000 –	149 700	19 %
	Skatteklass II	
20 000 – 40 000	100	19 %
40 000 – 60 000	4 300	25 %
60 000 – 200 000	8 900	29 %
200 000 – 1 000 000	49 500	31 %
1 000 000 -	297 500	33 %

De nya skatteskalorna för gåva från 1.1.2017

Gåvoskatteskala	Skatteklass	Skatte % för överskjutande del
	Skatteklass I	
5 000 – 25 000	100	8 %
25 000 – 55 000	1 700	10 %
55 000 – 200 000	4 700	12 %
200 000 – 1 000 000	22 100	15 %
1 000 000 –	142 100	17 %
	Skatteklass II	
5 000 – 25 000	100	19 %
25 000 – 55 000	3 900	25 %
55 000 – 200 000	11 400	29 %
200 000 – 1 000 000	53 450	31 %
1 000 000 –	301 450	33 %

Kort om gåvor och beskattningen av dem

- **Vilka faktorer påverkar beskattningen?**
  - Släktskap
  - Tidsperspektiv (över/under 3 år)
  - Egendomens värdering (gängse värdering)
- **Hur kan du påverka beskattningen?**
  - Spjälk upp gåvorna över tiden
  - Hoppa över till följande generation
  - Skattefria gåvor/ Skattefria understöd (ArvskL 19 §)
  - Gåva som förskott på arv – som icke förskott på arv
  - Gåva med nyttjanderättsförbehåll , förbehållet minskar skatten men passar inte i alla situationer
  - Försäljning av gåvan efter ett år/före ett år
  - Sparlivförsäkring, skatteförmånen upphör 1.1.2018
  - Beskattningen av försäljningsvinster
    - Skattefri försäljningsvinst, gåvoartat köp, vidareöverlåtelse-ett års gränsen

Tack!

Advokat Harriet Rydberg

Procopé & Hornborg Advokatbyrå Ab

E-post: harriet.rydberg@procope.fi

Södra Esplanaden 18

PB 1077, 00101 Helsingfors

Telefon: 010 30 90 300

